

P)ORÐNOGRAFI ella ORÐABÓK?

álvur eri eg alt annað enn álfroðingur og meira enn í ár uttanlands hava óv-
tært burtur nógv av tí ka mál- og orðatilfeingi,
var so heppin at fáa í
arna- og ungdomsár-
um kanska fremst frá pápa
inum (ein av «flagg-
ionnum»), abba mín-
m Jóhannes Paturssyni og
á kærka skaldi okkara,
lans Andriasi Djurhuus, ið
ar lærari mín í føroyskum
realskúlanum. Men hóast
nong orð, orðafelli og mál-
skur soleiðis eru farin í
jóymskuna, so livir enn í
nógvum hvussu høgt
iesir menn virðismettu
okkara mál, ja, tað var
nangan fyrri meg eins og
dindu teir hvørjum orði,
iðrenn tað varð latið leyst
at fara.

Tíðir broytast, men tá ið
nú eyðsæð ein og hvør
kann seta seg niður og
skriva, útgeva og fáa góð-
kent (!!!) eina forøyska orð-
bók út frá tí tilvildarlugu
sið-, fagurfrøðilugu og polit-
iskú tilvitiskulegu, hann/
hon nú einaferð hevur
megnað at ment seg fram
til, kundi tað kanska fyrri
onkran havt áhuga at
nomið varð eitt sindur við
tær mongu orð- og mál-
skapansøgur, vit finna í
gömlum mýtum og átrún-
adarlærum.

Í skapanarsøgu Halgu-
bókar verður **makt orðsins**
lýst við: «Og Guðs andi lá á
votnum. Og Guð segði:
«Verði ljós!» Og tað varð
ljós!» (J. Dahl).

Jóhannes evangelistur
lýsir ófatiliga **undur**
orðsins við hesum orðum
(1.1): «Í fyrstuni var orðið,
og orðið var hjá Guði, og
orðið var Guð». Og í 1.14:
«Og orðið (Logos) varð hold
og tók búgv okkar á millum»
(J. Dahl).

Í Eddu finna vit **skapan-
arsøgu orðsins** – okkara
mál – útgreinað næstan í
æsir. Vit frætta (Hávamál)
hvussu Óðin ofraði seg
sjálván («særdur av spjóti
givið Óðini – sjálvur til mín
sjálv»), so menniskjur nar
kundu læra «rúnurnar», tvs.
orðið (tytt úr Ivar Mortens-
son Egnund: «Edda-
kvæde»):

Eg veit at eg hekk
í vindgosna træ
nætur niggju
særdur av spjóti,
givið Óðin
– sjálvur til mín sjálv –
í trænum sum eingin veit
úr hvørjum rötum,
tað er runnið.

Ei mæi var borið
breyð ella mjóð.
Niður eg hugdi,
til rúnur eg sá.
Tók tær rópandi
og fall so niður.

Nýggju gandasangir fekk
eg frá víðagitta soni Boltnors
pápi Besku;

og drekka eg fekk
av tí dýrabara mjóði
oystur upp úr Óðrøri
Hvar er so 'vindgosna træ...
sum eingin veit úr hvørjum
rötum tað er runnið? Tað
er sjálvandi **«lungatráið»** –
træ andadráttisins – ið
breiðir seg í okkara brósti,
og sum hevur 'rötur' alla-
staðni «sum eingin veit» –
t.e. har menniskjur nar ferð-
ast og anda. Luftstreymur-
in úr lungunum má um-
skapast, so hann kann bera
fram orð. Sbr. eisini við
Genesis 2.7: «Guð... blásti
livsanda í nasar hans» (J.
Dahl).

Óðin hyggur eftir rúnun-
um (her í týðningnum
loynlig skrifttekni í náttur-
uni). Hann tekur tær róp-
andi og fellur so niður. Hvar
finnur Óðin rúnurnar? Eis-
ini her gevur Edda okkum
svarið: Á Hildarhegg lærir
valkyrjan Brynhild (Sigur-
drivumál) Sjurð, at rúnur-
nar finnast sum eitt tagnað
mál í náttúruni: í øllum
skapningum, í øllum tí,
sum glampar, glitrar,
neistrar, bylgjar, brýtur, livir
og lokkar. Alt hetta má inn
í málið, má endurskapast í
ljóðverkinum.

Men skulu rúnurnar vera
meira enn bert ymskilt og
ljóð, mugu tær bera fram
menniskjulega, uppliving-
ar og -kenslur, mugu fáa
eitt innihald, ið ikki er at
finna í náttúruni. Óðin má
tí drekka av tí «dýrabara
mjóði, oystur upp av Óð-
røri». Óðrøri merkir bein-
leiðis «tað sum hevur árini
á sinnið». Mjóðurin er her
viðsømdrykkurin í Mimis
brunni, í heimsminnis-
brunninum. T.e. fyrri at
verða menniskjuorð má
minnismegin gjøgnum-
treingja og vevast inn í
náttúrljóðini.

Vit vita, at Óðin mátti
seta annað eygað í veð fyrri
mjóðin. Hvi? – Tann, sum
heilt og fult vil royna at
minnast, má fyrst og fremst
gera segleysan av núnum,
og tað er einki, ið leinkjar
menniskjuni meira til nú ið
enn just sjónin – eygað.
Óðin veðsetur tí eygað,
men hin vegin verður nú
orðið – okkara mál gjøg-
numstreymað og ríkað av
einum ótømandi minni. Ja,
tað er valla at taka minnin
ov fullan at siga, at alt fólk-
sins minni – øll for tíðin –
er vovin inn í móður málið.
«Nætur niggju» og
«niggju gandasögur» – hvat
merkir tað? – Í øllum göm-
lum mýtum, Halgubók i-
roknaðari, kunnu vit finna,
at menniskjutalið er 10
(okkara 10 fingrar eru ein
høvudstreytin fyrri at kunna
 skapa og menna). 9 gud-
dómsmaktir (hier arkiir) eru
«oman fyrri» okkum, siga
mýturnar (í Biblíuni verða
tær nevndar í hesari røð:
Einglar, Erkieinglar, Arkai,
Exusai, Dynamis, Kyri-
otetes, Trónur, Kerubim og

Serafim). Í heimskendu
bókini hjá Dante (1265-
1321), «Tann guddómliki
sjónleikurin», greiðir hann
m.a. frá, hvussu hann í ein-
tri dreymasjón ferðaðist
gjøgnum hesi 9 menning-
arstigini (9 'gandasögur')
heilt til Paradis. Vølvan í
Völuspá sær eisini 'niggju
heimar' og sum tann tigg-
unda sær hon 'heilaga stór-
trið' Yggdrasil (Ygg = eg,
drasil = draga/bera, eg-
beri) tvs. menniskjuna.

Navnið Wodan, ið var
navn Óðins hjá ger manum
í bronsuöldini (1500-500 f.
Kr.) hongur málfrøðliga
(onomasiologiskt) saman
við Buddha eins og Edda
hongur saman við Veda.
Tær mongu ymsku indisku
átrúnaðarlærurnar (hindu-
isma, buddhisma, jani-
isma, sikhisma o.fl.) hava
allur sin uppruna í 'Veda-
kvæðunum'. Í Rig-Veda
kvæðunum er «Brahman-
tað heilaga orðið, ella ræt-
ari: Tann virkandi megin í
tí heilaga orðinum – t.e.
tann kraftin, sum ger ved-
isku kvæðini so ársinsmikil.

Fáur hevur sum just for-
oyingurin so beinleiðis
kvæðunum fyrri at takka,
at hann í dag (enn!) hevur sít
egna livandi mál.

Brahman – «heilaga orð-
ið» – er fyrri andaran 'tilver-
urnar hægsta prinsipp':
tann skapandi og berandi
andaliga kraftin í heimin-
um. Grundhugmyndina
finna vit í teimum tvøum
sonevndum «Stóru orðun-
um» í Upanishad: 1) «Hetta
er tús» og 2) «Eg eri Brah-
man» í Upanishad: 1) «Hetta
er tús» og 2) «Eg eri Brah-
man!». Her verður bein-
leiðis sagt, at okkara «eg» er
samlikt við andaligu frum-

grund heimsins. Smbr.
Paulus: «Ikki eg, men Krist-
us í mær» og Mós. 2. 3. 14:
«Tá segði Guð við Móses:
Eg eri tann sum 'Eg eri'. So-
leiðis skalt tú siga við isra-
elsmenn: 'Eg eri' hevur sent
meg til tykkara» (J. Dahl).

Orð eru eitt tveggjað svorð.
Tey kunnu eggja til og
 skapa frælsi og menning
eitt tíðarbil, meðan somu
orð i næstu løtu kunnu
trælubinda og drepa. Mær
nýtist her bert at minna á
200 ára gomlu frönsku koll-
veltingarorðini: «frælsi,
javnaður og brøðralag». Orð,
ið fingur menniskjur í
milliónatali at ofra alt, tey
átta, ið vón um ein betri
heim at liva í, men so
«anniliga eisini orð, ið hava
verið og áfram verða nytt
sum sleggjur fyrri at knúsa
og trælubinda øðrvisi hugs-
andi menniskjur.

Í álitinum (1978/79) um
nógv umrøddu IRF-rusk-
breimistaðina verður sagt:
«Tað at fólk **uttan ómak** (min
undirstríking) sleppa av við
ALT burturkast er ein fyrrtett
fyrri, at tað ið heila tíð loysir seg
at fara undir umhugsan av eini
heilðarloysn «ótu dalking av
bústaðarokjum og náttúruni í
Føroyum».

Sum skilt hevur nýggja
orðabókin næstan einljoð-
ani (óskrivad) loysunarorð:
«Tað at fólk **uttan ómak** skulu
sleppa at skriva/stavseta ALT
just so sum teimum sjálvum
lystur (ella sum t.d. tosað
verður eitt nú í Skarv, í SMS, á
Káta, Hornum m.o.s.fr.), er ein
fyrrtettin fyrri, at tað ið heila tíð
loysir seg, at fara undir um-
hugsan av eini heilðarloysn fyrri
føroyska málið».

Fyri sløk um 20 ár um sið-
ani varð vð øðrum orðum
alment slíð fast, at vit for-



oyingar vóru **alislaga** (fys-
jukt) so **Jovnrir**, at skuldi
náttúra og bústaðarókir
ikkí týlast vegna okkara
dálking, mátti fólk 'uttan ó-
mak' sleppa av við alt burt-
urkast. Har afturat verður
so í dag alment (i hvussu so
er fyrri almennar pengar)
sligið fast, at vit eru **anda-
liga so dovin**, at okkara mál
verður týnt, um ikki fólk
uttan ómak sleppa at skriva
/stavseta, so sum teimum
sjálvum lystir.

«Vårt land skal nú fostra
eitt **dovið** ravnslag»
sigur Frøðskaparfelagið við
nýggju orðabókini.

Goethe hevði her helst latið
Mephistopheles háðandi
siga:
Vilt tú málið skilja og lýsa,
andan tú fyrst má gjølla
úti hýsa!
So situr tú har við lutunum
í hond –
bert tórvart tíværrí tey anda-
liga bond

Tormóður Dahl



Á Føroya Gjaldstovu er skrivstovustarv í Høvuðsbókhaldinum leyst at søkja

Ábyrgdaróki:

Viðkomandi, ið settur verður, hevur sum ábyrgdaróki:
Halda roknskap við inntøku, sum landið krevur inn
fyrri kommunur, og útreiðslum, sum landið leggur út
fyrri kommunur. Mánaðarlaga at gera upp nettoinntøk-
urnar hjá kommununum og avgreiða hesar til komm-
unurnar og lánskreditorarnar undir nýggju avtaluni
um kommunuskuldina.
Føra roknskap v.m. fyrri Kommunala Veðhaldsgrunn-
in.

Høvuðsuppgávur:

Viðkomandi, ið settur verður skal sambært ábyrgdar-
ókið m.a. taka sær av fylgjandi arbeiðsuppgávum:
• Umsita allar millumrokningar við kommunur.
• Umsita roknskapin v.m. fyrri Kommunala Veðhalds-
grunnin
• Avgreiða FAS.
• Avgreiða kommunanna part av eftirlønargjöldum
• Avgreiða árligu bytini millum land og kommunur.

Ábyrgdaróki stovnsins:

Gjaldstovan ferir roknskapir yvir jättanir á figgiarlógini og ferir m.a. eisini roknskap yvir ogn og skuld lands-
kassans. Gjaldstovan stendur fyrri inn- og útgjaldingum landskassans og hevur um hendi ein part av almennu
lønargjaldslunum. Í teimum forum, almenn krav ikki verða rindað til tíðina, virkar gjaldstovan sum almenn
innkrevjingarmyndugleikin. Á Føroya Gjaldstovu, ið er stovnur undir landsstýrinum, starvast 35 fólk.

- Avgreiða kommunuskattaavrokningina mánað-
arliga
- Avgreiða termingsgjöld til lánikreditorar smb. av-
taluni um kommunuskuldina
- Bóka skjöl, ið viðv. kommunum
- Brúkaratænasta mótevgis kommunum

Royndir og útbúgving:

Tann, ið settur verður, skal hava royndir í bókhaldi
og helst hava merkonómútbúgvingina ella líkn-
andi.

Lønarviðurskipti og umsóknir:

Lønarviðurskipti eru sambært sáttmála millum
Starvsmannafelagið og Føroya Landsstýri. Um-
sóknir við viðmælum og prógvum mugu vera Fø-
roya Gjaldstovu, E. Jallsgøtu, postbúx 3, 110 Tórshavn,
i hendi í seinasta lagi 16. januar 1996.
Meira fæst at vita um starvið við at venda sær til
Jákup Augustinussen, tlf. 14660.